

Царик Г. М.

ДНТ “Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького”
(Львів, Україна)

ПИТАННЯ ТВОРЧОСТИ В СУЧАСНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПОДКАСТАХ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПІРСОВОЇ КАТЕГОРІЇ “МАНДРИ ДУМКИ”

Джерелами нашої розвідки слугують стаття “A Neglected Argument for the Reality of God” Чарльза Сандерса Пірса (1839–1914), опублікована у “Зібраних творах Пірса: вибрані філософські праці” (Peirce, 1908, 434–450) (багатотомне академічне видання, у якому систематизовано фундаментальні праці у різних царинах: вибрані рукописи та нотатки) та проаналізовано випуски англомовних наукових психологічних подкастів про породження творчості як абдуктивного мислення: The Psychology Podcast: Right Brain, Creativity, and Meaning in Life; Speaking of Psychology: Creativity, insight, and “eureka moments” та низка інших. Подкаст – це наразі один з найпоширеніших медійних дискурсів отримання інформації для масової аудиторії (Царик, 2024, 115). Подкаст як новітній гібридний, дифузійний жанр, спадкоємець блогу (Царик, 2024, 91–98; Роджерс, 2009, 510) розквітнув в “задушливій атмосфері війни”, власне, як і у США в 2001 – 2005 році так і в Україні в 2014 – 2022 (Нюзум, 2022, 15, 80–89, 100; Царик, 2023, 66–72). Живемо в часи, коли не науковий дискурс, а медійний задовольняє потребу аудиторії знати “все-тут-і-негайно”, що відбувається в “глобальному селі”, як тлумачить метафорично Маршал Маклюєн (McLuhan, 1968, 63–190). Інший славетний автор Ю. Н. Гарарі переконує, що потрібно шукати надійну інформацію у відповідних наукових розвідках (Харарі, 2023, 416).

Ще у 1950 році Дж. П. Гілфорд, доктор філософії, тодішній президент Американської психологічної асоціації, виклав своє бачення психологічного дослідження креативності (Guilford, 1950, 444–454). Відтоді минуло далеко понад півсторіччя і досі це питання бентежить людство. Нині поняття креативності та

творчості досліджується науковцями трансдисциплінарно як своєрідне гештальт-перемикання наукової академічної спільноти на нову систему світобачення і цінностей (Андрейчук, 2011, 6–16; Шандрук, 2015, 6–51). З опертям на антропоцентричну та когнітивно-дискурсивну парадигми об'єктом нашої розвідки є *“м'юзмент” – мандри думки* – логіко-філософська категорія Чарльза Пірса та тлумачення цієї категорії у сучасних психологічних подкастах як *абдуктивне мислення*, що породжує творчість. Мета статті — представити *Недооцінений Аргумент* не як абстрактне положення метафізичної теології, а у формі, що безпосередньо керує життям і водночас є поживою для найвищого гатунку розвитку людини. Перекладу самої статті Пірса “A Neglected Argument for the Reality of God” ще немає, але є робочий переклад цієї статті Надії Іванівни Андрейчук “Недооцінений Аргумент Існування Бога”. Професор Андрейчук пропонує *musement* Пірса перекладати українською мовою як *мандри думки*. Отже ж, Пірс радить *м'юзувати – мандрувати думкою* протягом п'яти-шести відсотків часу, коли ми не спимо, можливо, під час прогулянки – для задоволення та користі для розуму. Найкращий час для *мандрів думки* – світанок і сутінки, проте жодна частина доби не позбавлена своїх переваг для цього заняття. Сама ж *думка мандрівника* “*дме туди, куди їй заманеться*”. Автор відсилає читача до алюзії на Біблію, Євангеліє від Івана 3:8 (Peirce, 1908, 434–450). Чарльз Сандерс Пірс переконливо спонукає кожного практикувати *musement* (*мандри думки*) як «інстинкт здогадуватися» — *il lume naturale* Галілея, що так успішно спрямовує нас до істини — цей інстинкт — «*il lume naturale*», природне світло, що має мало спільного з логічною простотою, але радше з певною спорідненістю між розумом і природою та призводить до нових, небувалих прозрінь. Пірс як логік, навіть тут, коли так естетично та романтично, подекуди французькою, тлумачить поняття *мандри думки*, поділяє її динамічний розвиток на три етапи. Спочатку вбираємо враження від якогось куточка одного з трьох Всесвітів – *мандри думки* починаються досить пасивно з а) *Pure Play* – чистої гри, яка швидко

перетворюється у *Wandering reasoning* – блукаючі міркування як *a petite bouchée with the Universes* – маленька розмова з Універсумами і як *reverie* – мрійливість, яка призводить до б) *attentive observation* – уважного спостереження і завершується в) *Musing* – глибокими роздумами – живим діалогом із власним «Я». Пірс відстоює ідею, що кожне дослідження починається зі спостереження у будь-якому з трьох універсумів явища, яке дивує або суперечить очікуванням дослідника (Peirce, 1908, 434–450). Як видно, гра перетворюється на наукове дослідження. На цьому етапі вже підготовлений розум захоче перевірити, наскільки тлумачення відповідає істині, і першим кроком у цій перевірці має бути логічний аналіз теорії. Пірс пропонує ретродукцію – мислення у формі припущення найімовірнішого пояснення для спостережуваних фактів – перевіряти за допомогою двох частин дедукції та трьох частин індукції. Бо ж “Критичний Суб’єкт пізнання відкидає магічні **ad hoc** пояснення” – довільні, ті що вигадані спеціально для порятунку гіпотези; аргументи, що не мають незалежного підтвердження (Brand, 2020. 94–97). Натхненню цитуючи поезію Купера (“Сідай у човен Мандрів Думки, рушай у безмежне море думок і дозволь подиху небес наповнити твоє вітрило” – алюзія “breath of Heaven”), Пірс як засновник формальної логіки, розкладаючи все на кластери, випередив свій час, припускаючи, що:

1) Розум Мандрівника Думок **наділений автоматичним контролем.**

2) Серед психологічних питань особливо привертає увагу природа задоволення та болю. Чи є вони лише якостями відчуття, чи, радше, **внутрішніми імпульсами**, що притягують нас до одних переживань і відштовхують від інших?

3) Вся діяльність мозку залежить від **рухів нейритів, які суворо підпорядковуються певним фізичним законам, і що всі прояви думки — зовнішні та внутрішні — отримують фізичне пояснення** (Peirce, 1908, 434–450).

Сучасні подкасти засвідчують, що у 21 столітті наука висвітлює емпіричні підтвердження творчості завдяки новим досягненням методів нейровізуалізації. Джон Куніос, доктор філософії, експериментальний психолог, який вивчає креативність та інтуїцію, стверджує, що значна частина цих досліджень була зосереджена на рисах особистості, пов'язаних з креативністю та когнітивних аспектах творчого процесу – це стало як цунамі для людей, які вивчають творчість. Психологи та нейробіологи відкривають нові деталі про те, що означає бути креативним і як розвивати цю навичку. “Креативність має неймовірну цінність у реальному світі”, – стверджує Куніос і провадить далі: “Кінцева мета – з'ясувати, як її систематично розвивати” (Creativity, insight, and “eureka moments”, with John Kounios)

Рекс Янг, нейрохірург, досліджує зв'язок між поведінковими показниками, включаючи інтелект, особистість, креативність, та функціонуванням головного мозку. Він є автором понад 40 дослідницьких статей з широкого кола дисциплін, включаючи черепно-мозкову травму, шизофренію, інтелект та креативність. У подкасті Р. Янг перераховує сучасні методи нейровізуалізації, які уможливили дослідження творчості: функціональна магнітно-резонансна томографія (фМРТ), що дозволила візуалізувати активні зони мозку в режимі реального часу та дифузійно-тензорна візуалізація (ДТВ), яка дозволяє спостерігати за рухом води в мозку, за здоров'ям аксонів, а саме їх мієліном – жировою оболонкою як ізоляцією, що оточує їх (The neuroscience of creativity, with Rex E. Jung). Подкасти свідчать, що Ага момент! – момент еврики – момент осяяння – відповідає сплеску мозкової активності в правій скроневій частці, трохи вище правого вуха (високочастотна ЕЕГ, фМРТ, ДТВ). Збільшення кровотоку якраз у той момент, коли людина усвідомлює рішення, відбувається у правій півкулі – ця поп-мудрість полягає в тому, що права півкуля мозку є творчою, ліва півкуля є логічною та аналітичною – стверджує професор Ієн Макгілкріст у подкасті “Права ділянка мозку, творчість і сенс життя” та тлумачить, що права півкуля дозволяє нам

читати між рядками, допомагає зрозуміти світ, а ліва - лише маніпулювати. Він, як і попередні дослідники, науково підтверджує філософування Пірса, що абдуктивне мислення – творчість, а дедуктивне мислення – інтелект. Їх поєднання, правобічне та лівобічне мислення, – це висока точність, посилений мозок в певних ділянках, а потім ніби пригнічений мозок в інших ділянках як творчий “запечений” мозок. По суті, креативність – це поширене явище, а творчість чи геніальність – набагато рідкісніша, ніж ми думаємо. Отже, виходячи з нейродосліджень, представлених у психологічних подкастах через Пірсову категорію *мандрів думки*, приходимо до висновку, що творчість породжується як єдність сприйняття, переживань та дій (усталених звичок) за допомогою. Подкастери та вельмишановні гості психологічних подкастів термінологізують цю категорію як *абдуктивне мислення*, яке підтверджується методами нейровізуалізації. Професор Ієн Макгілкріст зауважує, що розум і мозок можна зрозуміти лише в максимально широкому контексті – у контексті всього нашого фізичного й духовного існування, а також ширшої людської культури, в якій вони виникають; культури, що формує наш розум і мозок і водночас сама формується ними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейчук, Н. І. (2011) Семіотика лінгвокультурного простору Англії кінця XV–початку XVII століття: монографія. Видавництво Львівської політехніки, 280 с.
2. Ньюзум, Е. Гучніше! Як створювати подкасти. Харків : Віват, 336 с.
3. Роджерс, Е. (2009). Дифузія інновацій. Київ: Вид. центр “Києво-Могилян. акад”, 591с.
4. Царик, Г. М. (2023). Подкаст як жанр сучасного медійного дискурсу. Південний архів (філологічні науки), Міністерство освіти і науки України. Херсонський державний університет. Випуск 95, С. 66-72. <http://dx.doi.org/10.32999/ksu2663-2691/2023-95-8>
5. Царик, Г. М. (2024). Медійний дискурс як семіозис: потенціал семіотики для визначення медійного дискурсу. Мовні і концептуальні картини світу, Міністерство освіти і науки України. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Випуск 2 (76), С. 113–135. <http://dx.doi.org/10.17721/2520-6397.2024.2.07>
6. Царик, Г. (2024). Генологія сучасних новітніх медіа: динаміка розвитку та підходи до вивчення. Folia Philologica, № 8, С. 91–98. <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2024/8/11>

7. Guilford, J. P. (1950). Creativity. *American Psychologist*, 5(9), 444–454. <https://doi.org/10.1037/h0063487>
8. Харарі, Ю. Н. (2023). 21 урок для 21 століття. Перекл. Демянчук О. Букшеф, 416 с.
9. Шандрук, С.К. (2015). Психологія професійних творчих здібностей: [монографія]. Тернопіль: Економічна думка, 357 с.
10. Brand, P. A. (2020) *Cognitive Semiotics. Signs, Mind, Meaning*. London, New York, Oxford, New Delhi, Sydney: Bloomsbury Academic, 288 p.
11. McLuhan, M. (1968). *War and peace in the global village*. New York: Bantam Books, 190 p.
12. Peirce, Ch. S. (1908). *A Neglected Argument for the Reality of God. The Essential Peirce: Selected Philosophical Writings. Volume 2.* (pp. 434–450). Ed. by the Peirce Edition Project. N. Houser et al. Bloomington, IN: Indiana University Press, 1998. 650 p.
13. The Psychology Podcast: Right Brain, Creativity, and Meaning in Life w/ Iain McGilchrist. <https://open.spotify.com/episode/0FXvc4IQI1wOd2mlRqyovQ>
14. Speaking of Psychology: Creativity, insight, and “eureka moments”, with John Kounios, PhD, professor of psychology. <https://open.spotify.com/episode/0qfXuGpztYVmtXpNGWlxnz>
15. Speaking of Psychology: The neuroscience of creativity, with Rex E. Jung, PhD. <https://open.spotify.com/episode/4ArMowEfV2d1qXLz4CQE7N>
16. Jungian Life Podcast: “Lucid Dreaming: How to Make the Most of a Magical Opportunity”. <https://open.spotify.com/episode/0ekn8jqdxTO6kuoVbG0fBq>
17. The Thinking Abyss: The Neuroscience of Creativity: Where Original Ideas Actually Come. <https://open.spotify.com/episode/0KirxybOxh7jn8wtQGBcn>

Vladyslav Neduzhko

*Kyiv National University of Technologies and Design
Kyiv, Ukraine*

Liudmiya Roienko

*Kyiv National University of Technologies and Design
Kyiv, Ukraine*

ENGINEERING FOUNDATIONS OF SOFTWARE

INTERNATIONALIZATION AND LOCALIZATION

Today, software is built for a global audience. This means applications must be adapted for users from different countries and cultures. This process is divided into two main parts: internationalization (i18n) and localization (l10n). Internationalization is the engineering work that prepares the software code to support multiple languages and data formats. Localization is the actual process of translating text and adapting cultural elements, such as dates, times, and currencies. In modern software engineering,